

rem produnt memoriæ non solitum verba dividere, nec ab extrema parte versuum abundantes literas in alteram transferre, sed ibidem statim subjicere, et circumducere.

Man. Nos id libenter imitabimur, quoniam exemplum est Regis.

Mag. Rectè facitis quomodo enim aliter approbaretis vos, ex illius esse sator sanguine? Sed, non obstante regio exemplo, non jungatis omnes literas, nec omnes separetis. Sunt quæ vinciri inter se postulent, ut caudatæ cum aliis, velut a, l, ut item hastatæ, ut f, et t. Sunt quæ recusent, nempe orbiculatæ, p, o, b. Quantum poteretis recto capite scribite: nam inflexo, atque incumbenti, defluunt humores ad frontem, et oculos, unde morbi nascuntur multi, et videndi imbecillitas. Accipite alterum exemplar, quod exprimat cras Deo propitio. Ovidium audite:

*Sed propera, nec te venturas differ in horas,
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.*

Et aliud ex Mart.

*Currant verba licet, manus est velocior illis,
Nondum lingua suum, dextra peregit opus.*

Men. Interea optamus te bellissimè valere.

COLLOQUIORUM SCHOLASTICORUM

LIBER QUARTUS.

PAULO GRAVIORA CONTINENS, PRÆSERTIM IN
MORIBUS ET CHRISTIANA DOCTRINA.

COLL. I. (*)

EBRIETAS.

ASOTUS, TRICONGIUS, ABSTEMIUS, GLAUCIA.

- Aso. **Q**UID tu dicis Trincogi? Quàm lautè nos heri accepit Brabantus ille!
- Tri. Malè sit illi, non potui tota nocte quiescere. Vomui (sit habitus honos vestris auribus) convolvi me subinde toto lecto, modò ad spondam interiorem, modò ad exteriorem: fauces, et stomachum videbar rejecturus: nunc præ dolore

(*) Ad autorem toties laudatum, sequentia Coll. in numerum usque quartum inclusive, pertinent.

- capitis, nec oculorum officio possum fungi, nec aurium. Lamina ponderosa plumbi videtur mihi in frontem, et oculos incumbere.
- Abs. Frontem, et tempora fortiter astringe fascia, et Rex videberis.
- Tri. Seu ipse potius Bacchus, à quo institutum manavit diadematum in reges.
- Aso. Recipe te domum, et edormi crapulam.
- Tri. Domum verò? Nihil æquè fugio, et aversor, ut domum, et uxorem clamosissimam, ea si me nunc aspiceret, longiores haberet Homilias, quàm Chrysostomus.
- Abs. Hoccine apellas tu lautè tractari?
- Gla. Planè ita est, nam laverunt probè guttur, et fauces.
- Abs. Manus verò?
- Gla. Ne semel quidem.
- Aso. Immo sæpè vino, et lacte, dum alii in aliorum pateras immittebamus manus.
- Gla. Quid potes dici lautius? Et quidem digitos pingui carinum, et embammatis inviscatos.
- Abs. Tace per Divos: quis posset absque nausea rem adeò audire, obscœnam? Quanto minus videre aut de ejusmodi vino, aut lacte gustare?
- Aso. Divi vestram fidem, adeone es Abstemi delicatus, ut hæc ne auribus quidem possis devorare? Quid faceres palato, ut nos? Sed heus tu Tricongi, compotator suavissime, mittamus puerum aliquem, qui nobis in illa phiala fictili adferat ex eodem vino? nulla est certior huic veneno theriaca.
- Tri. Estne hoc exploratum?
- Aso. Quid ni esset? Memineris versus quos cantat Colax: ad sanandum morsum canis nocturni, sume ex pilis ejusdem canis.
- Gla. Narra quæso de convivio.

- Abs. Ne narres, nisi velis me remove, quidquid habeo in ventriculo, cum ipsis vitalibus.
- Gla. Fassetse igitur paulisper
- Aso. Ego narrabo quàm commodissimè ut nusquam sit honos præfandus.
- Gla. Incipe obsecro, adverte animum Abstemi.
- Aso. Oh Glaucia mi, ante omnia isthuc ex me habe, nullum esse hominum genus, quod comparari posuit cum festivo, et largo convivatore. Quidam ostentant eruditionem rerum variarum, id est, mera nugamenta: alii jactant experientiam, et usu collectam prudentiam; quorsum id? Sunt qui habent quidem opes, sed audent expendere: miseri, quid eos juvat asservare? Benignus convivor, ubique prodest, ubique est gratus, vel solus illius aspectus exhilarat tristitiam animi, et discutit, si qua est in eo miseria, sive recordatione convivii, sive spe, atque expectatione: alia omnia quæ dicuntur bona animi, nec ego video, et sunt jejuna, atque infrugifera.
- Abs. Rogo te Asote, quis est autor tam bonæ sententiæ?
- Aso. Ego, et omnes mei similis, id est, plerique ex Gallia Belgica à Sequana ad Rhenum flumen. Tantùm dissentiunt inter nos homuli quidam, vel miseri, et præparci, qui Abstemio suum invident cognomen, frugi volunt appellari: vel quidam magna sapientiæ opinione suffarcinati, id est, inani nomine, quos etiam nos (id est, maxima pars hominum, et præcipua) ridemus.
- Abs. Quid audio?
- Gla. In hoc iste non fallitur, esti ebriosus: nam nusquam eruditio minus habet pretii quàm in Belgica: non aliud esse rentur virum eruditione præstantem, quàm sutura, vel textura.
- Abs. Atqui student hic multi, et non infelici profectu.
- Gla. Deducuntur à parentibus parvi filii ad scholas,

tanquam ad opificium, quo parent sibi deinceps victum. Ipsi etiam scholastici, dictu incredibile, quàm parvi institutores suos faciant, quàm prosequantur honore exiguo, et præmiis adeo tenuibus, doctores insignes, ac primi nominis tolerare sese vix possint.

Abs. Ista sunt ab instituto sermone aliena: revertamur ad convivium.

Aso. Hoc malim audire: et missos faciamus jam tandem sermones istos studiosos, qui sunt profecto infrugiferi. Neseio quemadmodum vos Itali de eruditone statuatis: mihi certè res videtur non solum inutilissima, sed etiam damnosa.

Abs. Idem videtur bovi, et sui, quod tibi; et nobis quoque videretur, si non haberemus plus mentis quàm tu.

Aso. Non esset finis: itaque audi jam. Primum omnium acubuimus severi, et tristes, sacrata est mensa, silentium ubique, et quies, cœpimus expedire cultellum quisque suum: speciem præbebamus non invitatorum, sed invitorem, adeo id diceres facere nos coactos, et faciebamus re vera admodum segniter: nondum enim in caluerat animus ardore illo libero, aptat quisque mantile suum humeris, nonnulli etiam pectori, alii de mappa extendunt super gremium: sumit panem, aspicit, volvit, purgat, si quid esset carbonis, aut cinerum decorticat, et hæc omnia lente, et cunctabundè. Quidam auspicati sunt cœnam à potione: alii priusquam biberent paulum sumpserunt acetarii, et bubulæ salitæ, ad exitandum dormiens palatum, et stimulandum languidulum: primus scyphus fuit cervisiæ, ut frigidum cæmentum substerneretur ardori vini. Allatus est sacer illi liquor, primum poculis angustis, et exiguis, quæ magis sitim irritarent, quàm restingue-

rent. Dóminus homo festivissimus, qui potiore in hac tota regione nullum habet, ac ne parem quidem mea utique sententiâ (quod sit dictum sine cujusque injuria) jubet adferri pocula capacissima, et cœptum est largiter potari more Græco, ut dicebat illic philogræcus quidam, qui Lovanii olim studuerat. Ibi cœpimus loqui, tum incalescere, hilaritas ubique et rissus diffusissimus. Oh cœnce, noctesque Deorum! Alii aliis præbibimus, et magna æquitate faciebamus paria: nefas erat sodalem fraudare, tali præsertim tempore.

Abs. Merito, quum agitur non de calice vini, sed de sensu, et mente, rebus in homine præcipuis. Sed ut hac de re tam læta, tam festiva, tu, et ego colloquamur, primum rogandus es an sis ebrius?

Aso. Non re vera, et facile est cognoscere ex ordine orationis meæ: nam si essem, putas me hæc referre potuisse adeo compositè?

Abs. Rectè est: alioqui juxta mimi versiculum absente litigarem. Principio cur non extruitis templum aliquod in hac regione Baccho, cœlestis hujus liquoris repertori?

Aso. Hoc vestrum est qui ædem habetis Romæ Sergii, et Bacchi, nobis satis est quotidie illi passim sacra facere. Et fortasse erigeremus templum, si constaret fuisse illum inventorem: nam de ea re audiui disceptari inter studiosos quosdam. Sunt qui potant primum fuisse Noam, qui vinum hiberit, quique sit inebriatus.

Abs. Dimittamus ista, cedo, quod vinum bibebatis?

Aso. Quid nostra refert, quod sit vinum, aut cujas? Habeat modo nomen, et colorem vini, id satis est nobis: delicias illas quærat Gallus aut Italus.

Abs. Quæ ergo potest esse delectatio, quum id non gustas, quod in corpus ingeris?

- Tri. Fortassè nonnulli initio aliquid gustant, integro palato: môx verò depravato ex tanta humoris redundantia, gustum omnem amittunt.
- Abs. Siti jam extincta, nulla superest voluptas, quæ tota sita est in satisfaciendo desideriis naturalibus: ita ut tormenti sit genus sine siti bibere, aut sine fame edere.
- Tri. Putas nos Abstemi, ad voluptatem potare, aut quod sit jucundum?
- Abs. Tantò ergo estis pejores bestiis, quæ aviditatibus naturalibus aguntur: vos neque illuc ducit ratio, et retrahit natura.
- Tri. Ducit nos eò sodalitas, et paulatim inebriamur imprudentes.
- Abs. Quoties estis inebriati, quoties alios ebrios vidistis?
- Tri. Quotidie plurimos.
- Abs. Non sufficiunt ergo tam multa experimenta ad devitandam rem tam fœdam? Atqui bellua vel uno experimento fieret cautior.
- Gla. At sodales istos, in quorum gratia transeunt ex hominibus in bestias, scis quam habent charos? Dum potant, darent illis præcordia: digressi illinc, vix agnoscunt, vitam, et animam cujusvis illorum nollent redemptam sibi numo sestertio.
- Abs. Quibus ex poculis hauriebatis vinum, et quomodo?
- Aso. Primùm allata sunt vitrea, paulo post ob periculum sublatis illis exhibita argentea. In vinum injiciebamus à primo herbulas, quod id suaderet anni tempus: paulo post jus carniū, lac, butyrum, cremorem.
- Abs. Oh spurcitiem, ne belluis quidem tolerabilem!
- Tri. Quanto tu tragicoteron exclames, si scias alios in aliorum pocula manus sordentes immittere. Conjicere ovorum, et pomorum, et nucum putamina, et olivarum, ac prunorum ossa.

- Abs. Abstine ab hisce narrandis, si vis, ne me hinc in sylvas aliquas fuga abripiam.
- Tri. Audi tu in aurem Glaucia Quidam horum gestant faciendo intinere cornu venatorum, plenum ut necesse est, pulvere, et stipulis, et floccis, et sordibus aliis: ex hoc bibimus,
- Gla. Quid?
- Tri. Quid verò? Vinum.
- Gla. Immo verò mentem.
- Tri. Planè ista est, et post epotam mentem, matulis non admodum mundis sumptis de scanno lecticari, usi sumus pro calicibus.
- Abs. Quis fuit convivii exitus tanquam fabulæ?
- Aso. Natant vino pavimenta. Inebriati sumus omnes: hospes imprimis, homo strenuus, dejectis sub mensam magna victoria duabus, aut tribus.
- Abs. Oh præclaram victoriam, et de re pulcherrima, ac prædicanda! Sed omnes tamen vinum vicit?
- Aso. Etiam.
- Abs. Miserum te, quid putas esse ebrium?
- Aso. Probè, et ea animi sententia indulsisse genio.
- Abs. Cui genio? bono, an malo?
- Gla. Si rectè omnia scruteris, nusquam invenies, cui indulgant: neque enim animo, nec voluptati, nec ulli rei alteri, cui alli indulgent, qui vitiis obtemperant, et pravis animi cupiditatibus: sed inebriari, est, sensuum facultates amittere, exire de potestate rationis, judicii, mentis: planè ex homine fieri, vel pecus, vel saxum. Quæ deinceps sequantur (etsi nunquam ebrios vidi) tamen facillimum est conjectare: loqui, et nescire quid loquaris: si quid commissum est tibi arcanum maximè celandum, effutire: atque ea dicere, propter quæ te, et sæpè patriam, ac provinciam universam in grave discrimen adducas: nulla distinctio amici

- et inimici, uxoris et matris: rixæ, jurgia, inimicitiae, plagæ, vulnera, mutilatio, occisio.
- Tri. Etiam sine ferro, et sanguine: nam non pauci continuant ebrietatem cum morte.
- Gla. Quis non domi se cum cane aliquo, aut fele includere, quàm cum ebrio? Plus enim mentis est in illis animantibus.
- Abs. Post ebrietatem vero cruditas, debilitatio nervorum, paralyses, arthretici, cruciatus, grave-do capitis, et corporis totius, hebetatio sensuum omnium: memoria extinguitur, ingenii acies retunditur: unde stupor in tota mente, et ad intelligendum, sapiendumque, et ad eloquendum.
- Aso. Jam incipio intellegere, magnum esse malum ebrietatem: posthac dabo sedulam operam, ut bibam ad hilaritatem, non ad ebrietatem.
- Gla. Hilaritas est janua ebrietatis: nemo venit ad bibendum eo animo, ut inebriatur: sed bibendo exhilaratur, continuo post sequitur ebrietas: difficile est enim signare hilaritatis metam atque in ea sistere. Lubricus est gradus ab hilaritate ad ebrietatem.
- Abs. Dum vinum habes in scypho, illud est in tua potestate: dum in corpore, tu es in illius: habes jam, non habes: quum bibis, tu tractas vinum pro tuo libito: postquam biberis, illud te tractabit pro suo.
- Aso. Quid ergo? Nunquamne est bibendum?
- Abs. Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt. Bibendum quidem, non potandum: natura sola in hoc docet bruta, hominem non docebit eadem natura ratione adjuta? Edes quum esuries, bibes quum sities: fames, et sitis admonebunt quantum, quando, quatenus edendum, et bibendum.

- Aso. Quid si semper sitiam, nec sitim possim mitigare, quin fiam ebrius?
- Abs. Bibe, quod inebriare non possit.
- Aso. Non fert constitutio mei corporis.
- Abs. Quid si tantum esuries, ut exatiari nullo cibo posses, nisi disrumperis?
- Aso. Ea verò non esset fames, sed morbus.
- Abs. Nimirum opus esset medicina ad eam famem tollendam, non dapibus: nonne?
- Aso. Quid ni?
- Abs. Eodem prorsus modo, medico tibi esset opus ad eam sitim, non caupone: et potione de pharmacopolia petita, non de cœnopolio: non est ea sitis, morbus, et quidem perniciosus.

COLL. II.

PRINCEPS PUER.

MOROBULUS, PHILIPPUS, SOPHOBULUS.

- Mor. **Q**UID agit tua Celsitudo Philippe?
- Ph. Lego, et edisco, ut ipse intueris.
- Mor. Intueor sanè, et cum dolore, defatigas te, et maceras generosissimum istud corpusculum.
- Ph. Quid ergo agerem?
- Mor. Quid alii Proceres, Principes, viri nobiles, et opulenti: equitare, confabulari cum puellis Augustæ Matris tuæ, salutare, discere artem tractandi arma, lusitari foliis, aut pila, salire, currere: hæc vides esse studia nobilitatis jucundissima. Quod si tantis oblectationibus fruuntur, qui vix digni sunt ut in familiam tuam admitantur: quid te

- facere convenit, tanti Principis filium, et hæredem?
- Ph. Quid studium literarum, nihilne prodest?
- Mor. Prodest quidem, sed iis qui sunt initiandi Saceris, aut qui ea arte victum sunt sibi comparaturi, quemadmodum aliis sutoria, aliis textoria, et artes cæteræ quæstuariæ. Surge quæso te, pone libros de manibus, eamus deambulatum, certè ut respires aliquantisper.
- Ph. Non licet mihi nunc per Stunicam, et Siliceum.
- Mor. Qui sunt hi Stunica, et Siliceus? An non subditi tui, in quos tu habes imperium, non illi in te?
- Ph. Stunica est Educator meus, Siliceus autem Instigator literarius. Subditi sunt illi quidem mei, seu verius patris: sed pater, cui ego sum subditus, præfecit illos mihi, et illis subiecit.
- Mor. Quid ergo? Dedit pater Celsitudinem tuam in servitutem illis hominibus?
- Ph. Nescio.
- Mor. Ah facinus indignissimum!
- Sop. Minimè vero, o fili, immo illos fecit servos tuos, quos voluit tibi semper adhærere, oculos, aures, animum, mentem in te unum defixam gerere semper, et relictis suis quemque negotiis, tuum unius negotium agere: non ut te imperiosè vexent, sed ut rudes tuos mores boni illi, et sapientes viri ad virtutem, decus, atque excelentiam forment: non quo te reddant mancipium, sed ut verè liberum, et verè Principem, quibus si non obtemperaveris, tum demum servus eris extremæ conditionis, pejor iis, qui hic inter nos versantur, empti, et venditi ex Ætiopia, vel Africa.
- Mor. Cujus tandem esset mancipium, si illis Educatoribus morem non gereret?
- Sop. Non certè hominum, sed vitiorum, qui dómni sunt importuniores, atque intolerabiliores quovis homine improbo, et sceleroso.

- Ph. Non satis ista intelligo, quæ dicis.
- Sop. At intellexisti, quæ Morobulus?
- Ph. Planissimè omnia.
- Sop. Oh quàm essent homines fœlices, si quàm citò habent sensum, atque intelligentiam rerum levium et malarum, haberent etiam bonarum et conducibilium. Nunc vero contra evenit, ætate ista nugas, ineptias, immò insanias, ad quas te Morobulus est adhortatus, facilè intelligis; quæ ego de virtute, de dignitate, de omni laudis genere dicerem, tam caperes, quàm si Arabicè loquerer, aut Gothicè.
- Ph. Quid ergo faciendum consuleres?
- Sop. Ut saltem sustineres assentionem, nec hujus sensibus, nec meis acquiesceres, quoad de utrisque posses judicare.
- Ph. Quis dabit hoc iudicium?
- Sop. Ætas, institutio, experimenta.
- Mor. Hui quàm esset longum ista expectare?
- Sop. Benè monet Morobulus: abjice libros: eamus lusitatum, et ludemus ludum, in quo unus eligitur Rex: is præscribit aliis quæ sint agenda, parent cæteri juxta leges lusionis: tu eris Rex.
- Ph. Ut erit ludus? Nam si eum ignorem, quomodo potero Regem in illo agere?
- Sop. Quid dicis Philippule dulcissime, deliciæ Hispaniarum? In ludo, et rebus levissimis, in quibus error nihil adfert periculi, non auderes Regnum suscipere, ludi nescius: et vis tot et tanta Regna serio capescere, ac regere, ignarus conditionum, populorum, legum, administrationis? Denique rudis totius prudentiæ, instructus solum ridiculis ineptiis, quas tibi Morobulus hic in animum instillat? Heus puer, dic præfecto equili, ut proferat huc equum illum Neapolitanum, ferocissimum calcitronem, et sternacem, in quo Philippus sedeat.

- Ph. Minimè illum verò, sed alium circuratiorem: nam regendi equi tam refractarii nondum artem habeo, nec vires.
- Sop. Quæso Philippe, et putas tu leones ullos esse æquè feroces, aut equos adeò calcitriones, et refractarios, et minus parentes frænis, quàm scelerati homines simulatique? Qui conveniunt, et congregantur ex omni vitiorum, flagitiorum, scelerum, et facinorum genere, ex animi perturbationibus concitatis, insensis, inflammatis, ardentibus? Equum non audes attingere, hominem posseis quovis equo ad regendum, tractandumque difficiliorem? Sed missa isthæc faciamus. Vides in hoc flumine illam cymbulam? Navigatio est jucundissima, atque amœnissima inter prata, et salicta, quæso descendamus in eam: tu sedebis ad clavum, et ages cymbam.
- Ph. Ita planè, ut vos subvertam, et demergam, quemadmodum nuper fecit Pimentellulus.
- Sop. Ne cymbam quidem gubernare vis, in amne tam modico, et tam placido, quia rudis: et committis te mari illi, undis, fluctibus, tempestati nobilium, inscius, et inexpertus: planè usu tibi venit, quod Phaetonti: qui aurigandi nescius, ardore juvenili currum patris gubernandum sibi depoposcit: notam esse tibi fabulam reor; præclare Isocrates, duas res maximas in hominum vita dicebat esse, principatum, et sacerdotium: quas tamen nemo non expeteret tamquam dignus, nemo non crederet se rectè posse gubernare tanquam prudentissimus.
- Ph. Intellego nihil esse conditioni, ac personæ meæ perinde necessarium, ut artem, ac peritiam regendi Regni.
- Sop. Probè rem tenes.
- Ph. Quomodo eam assequar?

- Sop. Eduxisti tu illam tecum ex matris utero?
- Ph. Nullo modo.
- Sop. Qua igitur fronte audet Morobulus hic esse tibi author, ut ea studia rejicias, quibus et artis hujus peritia, et aliarum rerum maximarum, ac pulcherrimarum cognitio paratur?
- Ph. A quibus ergo sunt hæc haurienda?
- Sop. Ab iis, qui ea maximis ingeniis animadvertunt, atque observarunt: quorum alii sunt mortui, alii vivi.
- Ph. E mortuis quomodo discendum? Possuntne mortui loqui?
- Sop. Nunquamne fando audivisti nominari Platonem, Aristotelem, Ciceronem, Senecam, Livium, Plutarchum?
- Ph. Magna nomina: sæpè, et cum ingenti admiratione, ac laude.
- Sop. Illi ipsi et alii permulti eorum similes, jam olim vita functi, confabulabuntur tecum, quoties, et quantiùm libuerit.
- Ph. Quomodo?
- Sop. Libris, quos ad docendam posteritatem reliquerunt.
- Ph. Quin dantur mihi illi jam in manus?
- Sop. Dabuntur brevi, posteaquam didiceris eum sermonem, quo possis loquentes illos intelligere. Sustine paulisper, atque hanc brevem molestiam perfer, quæ devoranda est in accipiendis principiis: illico post incredibiles sequentur delectationes, quas qui nondùm degustarunt, mirandum non est à literato studio abhorrere. Nam qui sunt experti, eos citius à vita quàm à libris, et rebus cognoscendis avelleris.
- Ph. Cedo vero, qui sunt vivi, à quibus sapientia hæc discenda est, et mens bona?
- Sop. Si iter esses quodpiam initurus, à quibus tandem de itinere percontareris? Utrum ab iis, qui

- iter illud nunquam vidissent, an qui aliquando confecissent?
- Ph. Ab iis scilicet, qui confecissent.
- Sop. Vita hæc nonne est velut iter quoddam, et profectio perpetua?
- Ph. Sic videtur.
- Sop. Qui ergo iter hoc perambularunt, senes, an juvenes?
- Ph. Senes.
- Sop. Senes igitur auscultandi.
- Ph. Omnes indifferenter?
- Sop. Acutè rogas, non omnes promiscuè; sed quemadmodum de via, sic de vita. Utri norunt viam, qui eam peregerunt nihil animadvertentes, aliud agentes, animo non minus peregrinante quam corpore: an qui annotarunt diligentèr, et attentè singula, et memoriæ mandarunt?
- Ph. Nimirum hi posteriores.
- Sop. Ergo in consilio de vitæ ratione capiendo non audiendi juvenes, qui iter hoc nunquam sunt ingressi: quanto minus adolescentes? Et quod stultissimum est, atque indignissimum, pueri? Neque ad id admittendi senes imprudentes, lascivi, dementes, deteriores pueris, quos divina Oracula execrantur, quod sint pueri centum annorum. Solis præbendæ aures senibus magni iudicii, usus rerum, et prudentiæ
- Ph. Quo signo eos dignoseam?
- Sop. Nimirum ætate ista, fili, nullo adhuc: sed ubi majus, et firmiter accesserit iudicium, faciliè id cognosces ex verbis, et factis, tanquam nota certissima. Interea vero, dum ea ingenii facultate non vales, crede te cunctum, et committe patri tuo, et iis, quod tibi pater adjunxit institutores, ac Magistros, infirmæque istius ætatis gubernatores, et quasi manuductores per viam,

- quam tu nunquam iniisti. Nam patri, cui charior es quàm ipsemet tibi, major est de te cura, quàm tibi ipsi: atque ad eam rem non solum suo usus est consilio, sed hominum sapientum.
- Mor. Nimis diù tacui.
- Sop. Ita planè, præter morem tuum: eamque rem ego jam dudum vehementer demirabar.
- Mor. An non pater tuus Philippe, et Rex Galliæ, et alii magni Reges, ac Principes, sine literis, et labore isto tam molesto, quem hic teneris tuis humeris inclementer imponit, Regna, et ditiones suas regunt, et in officio continent?
- Sop. Nulla res tam facilis est quæ non fiat difficilis, si invitus faciat. Non est opera literis impensa laboriosa ei, qui libens eam subit: qui autem invitus, ei vero vel luserit, et in locis deambulare amænissimis grave, ac intolerandum est. Tibi Morobule nugandi avidissimo, et nugis semper assueto, serium aliquid, vel agere, vel audire instar est mortis: vicissim alii complures vitam sibi existimarent acerbam, si ad istum modum vitæ suæ rationis instituerent. Quàm multi sunt, in aulis præsertim, quibus nihil est dulcius, quàm otium torpens, atque inertissimum? Admovere manum alicui operi, tormenti est loco: quàm multi vicissim in populis, qui emoriantur citius, quàm sic dies omnes vacuos transigere. Et celerius delassentur nihil agendo, quàm ab intentione animi in negotium aliquod. Sed ut respondeam tibi de Cæsare, et Rege Galliæ, audies à me in universum de senibus, quos posuit eos esse, qui spatium hoc vitæ decurrissent. Si omnes quotquot viam quampiam peregissent, concorditer narrarent se per viam in locum incidisse plenum difficultatis, et periculi, ex quo saucii, et pessimè affecti discesse-

rint: quod si ejusmodi iter sursum essent ingressuri nihil diligentius caverent, quam illud discrimen: quid tu censes? An non hominis foret amentissimi, quum eadem ipse via insisteret, non recordari tantum periculi, non illud devitare?

Ph. Nondum teneo, quid velis.

Sop. Faciam igitur planius exemplo. Finge esse supra flumen istud tabulam angustam pro ponticulo: referant tibi omnes, quotquot equo insidentes tentarint illam transire, decidisse in aquam, adisse vitæ discrimen, ægrè esse extractos semivivos: intelligisne hoc?

Ph. Bellissimè.

Sop. Quid tu jam? An non tibi demens videret, si faciens illac iter, non ex equo descenderes, et effigeres id periculum, in quod alios venisse audis?

Ph. Nimirum ita agerem.

Sop. Et meritò. Quære tu jam ex senibus, quid maximè incommodum in vita, quid eos prætermisisse doleat, et vehementer pœniteat? Omnes tibi uno ore respondebunt, qui aliquid didicerunt, non plus didicisse: qui vero nihil, non adhibuisse operam, ut aliquid scirent. In hanc querimoniam ingressi, non faciunt finem referendi, missos se fuisse à parentibus, aut educatoribus ad scholas, et Magistros literarum: se tamen vanis delectatiunculis, vel lusionum, vel venationum, vel amorum, ejusmodi nugarum illectos, amisisse pulcherrimas è manibus discendi occasiones. Itaque conqueruntur de facto suo, et sortem suam deplorant, ac semetipsos accusant, damnant, interdum quoque execrantur. Vides ergo locum hunc desidiæ, atque ignorantiae esse in via hac vitæ maximè infestum, et periculosum unumque omnium præcipuè devitandum? Quo-

niam quidem audis tam miserabiles eorum querelas, qui in illum sunt collapsi: is est igitur omni cura, et diligentia cavendus, et segnitie, otio, deliciolis, nugis rejectis, ac spretis, in studia literarum, cultumque bonæ mentis tota animi intentione incumbendum. Tu hac de re patrem tuum roga, tametsi juvenem adhuc: et tu Morobule, tuum, jam senem. Intelligetis ex eis, veram esse meam sententiam.

COLL. III

EDUCATIO.

FLEXIBULUS, GRYPHERANTES, GORGOPAS.

Fle. **Q**UANAM gratia misit te huc ad me pater tuus?
Gry. Dixit te esse hominem egregie institutum, sapienter aducatum, eaque de causa gratum huic Civitati: cupere se, ut ego eisdem, quibus tu, vestigiis insistens perveniam ad similem favorem populi.

Fle. Quomodo igitur te id assecuturum censes?

Gry. Ingenua educatione, quali te omnes prædicant esse præditum. Adjecit pater eam educationem magis decere me, quam alium quemvis.

Fle. Cedo mi fili, quomodo ea in re venis à patre imbutus?

Gry. Non tam me pater præceptis instruxit, quam patruus quidem meus, vir senex, versatus multum, et diù in Regum comitatibus.

Fle. Quid ergo illi te docuerunt, me fili et amice?

Gry. Vide vir prudentissimè, ne fortassè per ignorantiam labaris in dietum aliquod, aut factum stultum, vel rusticanum, unde amittas istud nomen